

30.1.2013

Dnro 99/62/12

8

Oikeusministeriö

oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntöne 12.11.2012 OM 18/41/2010, OM031:00/2010

Todistelutoimikunnan mietintö; "Todistelu yleisissä tuomioistuimissa"

Oikeusministeriö on pyytänyt Valtakunnansyyttäjänvirastolta lausuntoa otsikossa mainitun mietinnön johdosta. Toimikunnan mietintöön sisältyy ehdotus todistelua koskevan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Valtakunnansyyttäjänviraston edustajana toimikuntaan on kuulunut valtionsyyttäjä Mika Illman.

Lausunnon valmistelun yhteydessä on kuultu kihlakunnansyyttäjä Mikko Jaatista ja valtionsyyttäjä Ritva Sahavirtaa.

1 Yleisiä näkökohtia

1.1 Todisteluun liittyvät yhteiskunnalliset käsitykset

Toimeksiantonsa mukaisesti toimikunnan tuli arvioida, missä määrin voimassa olevat todistelua koskevat säännökset vastaavat nykyisiä oikeudellisia ja yhteiskunnallisia käsityksiä. Oikeudellisten käsitysten osuus on mietinnössä arvioitu kattavasti erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Sitä vastoin yhteiskunnallisten käsitysten arviointi on toimikunnan työssä paljolti sivuutettu.

Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan todistelua koskevien säännösten uudistamisessa ei tulisi pelkästään olla kysymys ihmisoikeustuomioistuimen tai korkeimman oikeuden uusimman ratkaisukäytännön teknisestä implementoinnista lainsäädäntöön. Myös toimeksiantossa tarkoitettuihin yhteiskunnallisiin näkemyksiin tulisi kiinnittää huomiota.

Anglosaksiseen oikeusperinteeseen tukeutuvan hyödyntämieskiellon taustalla vaikuttavat esimerkiksi täysin toisenlaiset yhteiskunnalliset näkemykset kuin ne, jotka Suomessa ovat vallalla. Yhdysvalloissa ja Iso-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

Britanniassa hyödyntämiskielto ei ole niinkään prosessuaalinen oikeus vaan valtiosääntöoikeudellinen oikeusturvakeino poliisin väärinkäytöksiä vastaan. Taustalla on lähtökohtainen epäluottamus poliisin ja valtion toimintaa kohtaan. Manner-Euroopassa, varsinkin Suomessa, tällainen ajattelu ei kohtaa yleistä oikeustajua. Tutkimusten mukaan yleinen luottamus poliisin toimintaan on Suomessa erittäin korkealla tasolla - korkeammalla kuin luottamus syyttäjälaitoksen, tuomioistuinten tai oikeusministeriön toimintaan.

Yhteiskunnallisten käsitysten huomioon ottamisessa on kysymys ennen muuta siitä, missä määrin oikeudellisen koneiston asianmukaisen toiminnan ja kansalaisten sitä kohtaan tuntemaan luottamuksen voidaan katsoa vaativan kasuistisia säännöksiä ja amerikkalaistyyppisen prosessikikkailun mahdollistamista. Pikemminkin saattaisi olla perustelumpaa entisestään korostaa vapaan todisteiden harkinnan ja siis terveen lautamiesjärjen merkitystä todisteiden arvioinnissa. Nyt kehitys on kuitenkin menossa toiseen suuntaan.

1.2 Teknisten välineiden ja tallenteiden hyödyntäminen todistelun vastaanottamisessa

Toimikunnan mietinnön pohjalta suoritettavassa jatkovalmistelussa tulisi Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan kiinnittää erityistä huomiota teknisen kehityksen tuomiin mahdollisuuksiin todistelun vastaanottamisessa. Esimerkiksi videoyhteyksien käyttöön perustuva tekniikka toimii jo nykyisin pääsääntöisesti erittäin hyvin. Kun todistajaa kuullaan videolinkin välityksellä ja hänen kuvansa on kaikkien nähtävissä oikeussalissa, ei todellisuudessa menetetä mitään välittömyyden elementtiä verrattuna tilanteeseen, jossa todistaja on läsnä istuntosalissa. Sen vuoksi todistajan tai muun kuultavan henkilökohtaisella läsnäololla ei enää ole sitä merkitystä, joka sillä nykyisiä säännöksiä säädetäessä on ollut.

Kun arvioidaan keskimääräisen rikosjutun vaatimaa kokonaisresurssia, voidaan todeta, että täysimittainen, teoreettisesti puhtasoppinen, välitön pääkäsittely kaikkia koskevine läsnäolovaatimuksineen ja usein toistuvine peruutuksineen sekä kaiken toistaminen hovioikeudessa, nielee pääosan resursseista. Tekniset ratkaisut, jotka toisivat tilanteeseen helpotusta, tulisi mahdollistaa todistelua koskevissa säännöksissä. Videoyhteyksien ja videotallenteiden käytön tulisi kaikissa tapauksissa, erityisesti hovioikeuksissa, olla joustavaa.

Jos hovioikeuksissa voitaisiin rikosasioissa, ainakin asianosaisten suostumuksella, käyttää käräjäoikeuden tallenteita silloin, kun niiden tekninen laatu on moitteeton, vältettäisiin ihmisten moninkertainen vaivaaminen samassa asiassa, tarpeettomat kertomusten muuttumiset ja osa pääkäsittelyjen peruuntumisista. Muistin toimivuuteen liittyvistä lähtökohdista johtuu, ettei samojen asioiden uudelleen kertominen hovioi-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

keudessa todellisuudessa tuo asiaan näytön arvioinnin kannalta lisäarvoa - päinvastoin.

Yllättävää on, ettei toimikunta ole mietinnössään lainkaan arvioinut nykyisen todistelun vastaanottamista koskevan sääntelyn tarkoituksenmukaisuutta todistajanpsykologian kannalta. Nykyisen sääntelyn taustalla on pyrkimys siihen, että näyttökysymyksen ratkaisevalla tuomioistuimella olisi käytössään paras saatavilla oleva todistuskeino. Teoreettisista lähtökohdista, ja kun tekniikka ei ole muuta mahdollistanut, on ollut aikanaan luonnollista päätyä siihen, että henkilötodistelun toistaminen on paras saatavilla ollut todistuskeino myös muutoksenhakuasteissa. Ihmisen muisti ei kuitenkaan ajan kuluessa parane vaan olennaisesti huononee, jolloin lähtökohta on itse asiassa virheellinen. Todistajien uudelleen kuuleminen hovioikeuksissa ei ole paras saatavilla oleva todistuskeino. Aiemmin tehtyjen tallenteiden käyttäminen sen sijaan olisi sitä. Jos asianosaisten kyselyoikeus on jo asian aikaisemmissa vaiheissa turvattu, ei tallenteiden hyödyntämisessä ole todellista ongelmaa.

Todistajaa voidaan nykyisin tuomioistuimen harkinnan mukaan kuulla videoneuvottelua tai eräissä tapauksissa puhelinta käyttäen, jos hän on sairas tai muusta syystä hänen saapumisensa tuomioistuimeen aiheuttaisi kohtuuttomia kustannuksia tai kohtuutonta haittaa todisteen merkitykseen verrattuna, jos hänen kertomustaan voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan, jos menettely on tarpeen henkilön suojelemiseksi tai jos todistaja on alle 15-vuotias tai henkisesti toiminnaltaan häiriintynyt (OK 17:34a). Toimikunta ei esitä nykyiseen lakiin tältä osin olennaisia muutoksia (esim. mietinnön s. 151) todetessaan:

"Todistelun välittömyys lähtökohtaisesti edellyttää, että ensisijaisesti henkilö on istunnossa paikalla antamassa kertomuksensa."

Tekniikan kehittymiseen liittyen ja todistajanpsykologiset tosiasiat tunnustaen edellä siteerattua lähtökohtaa todistelun välittömyyden itseisarvosta voidaan Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan perustellusti horjuttaa.

1.3 Rikollisuuden kuva ja todistajansuojelu

Toimikunta on hiukan pintapuolisesti käsitellyt järjestäytyneen rikollisuuden ja muutoinkin muuttuneen rikolliskuvan merkitystä perustellessaan anonyymien todistelun tarpeellisuutta. Tämä lienee osaltaan antanut aiheen asianajaja Markku Fredmanin eriävään mielipiteeseen.

Kytkemällä rikolliskuvan muutokset ja niihin liittyvät, todistajia kohtaavat uhat mielikuvissa vain liivijengeihin muodostuu helposti yksipuolinen

30.1.2013

Dnro 99/62/12

kuva siitä, mihin todistajansuojelua tarvitaan. Olennaisempaa olisi huomata, että todistajien uhkailu tulee vääjäämättä kuvaan mukaan aina, kun rikolliseen toimintaan kytkeytyvät tarpeeksi isot taloudelliset intressit - riippumatta rikollisuuden lajista. Kun kysymys on järjestäytyneestä kansainvälisestä rikollisuudesta, tällaiset intressit ovat aina läsnä, eikä silloin puhuta pelkästään brutaaleista liivijengiläisistä vaan myös toisentyypisistä rikollisista.

Kansainvälisessä ympäristössä anonyymiä todistelua ja muuta pitkälle vietyä todistajansuojelua käytetään myös julkishallintoon ja liikemaailman väärinkäytöksiin liittyvissä yhteyksissä. Monissa maissa on erityisiä lakiin perustuvia järjestelyjä, joita käytetään todistajan suojaksi "whistle blowing" - tilanteissa. Kysymys voi tällöin olla organisaation sisällä toimivan henkilön paljastamasta julkishallinnon korruptiosta tai lahjonnasta eilnkeinoitominassa. Korruptio kytkeytyy usein kansainväliseen huume- tai asekauppaan.

Toimikunnan ehdottaman anonyymien todistelun soveltamisala on varsin kapea. Valtionsyyttäjä Mika Illman on eriävässä mielipiteessään puoltanut hiukan laajempaa soveltamisalaa. Valtakunnansyyttäjänvirasto yhtyy Illmanin perusteltuihin kannanottoihin.

Yleisenä toiveenaan Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että oikeusministeriössä seurattaisiin todistajansuojeluun liittyvää kansainvälistä kehitystä erityisesti whistle blowing - tyyppisten tilanteiden kannalta¹. Whistle blowing on monissa maissa käytännössä merkittävin ase korruption vastaisessa taistelussa. Järjestelmä ei kuitenkaan toimi ilman riittävää anonymiteettiä. Näiden kysymysten arvioinnissa ei tulisi liaksi lähteä siitä, ettei asia koske meitä, koska meillä ei ole korruptiotakaan. Esimerkiksi vaalirahoitukseen ja kansainvälisiin tarjouskilpailuihin liittyvien juttujen yhteydessä on havaittu, että sen sukuisia ilmiöitä saattaa tuki löytyä meiltäkin.

2 Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §

2.1 Oikeudelliset asiantuntijalausunnot ja niiden laatijoiden kuuleminen

Toimikunta on ehdottanut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n 1 momenttiin säännöstä, joka antaisi asianosaiselle oikeuden antaa tuomioistuimelle "selvityksen siitä, miten lakia olisi asiassa sovellettava". Säännös soveltuisi kaikenlaisiin asioihin. Tällainen selvitys voisi koskea paitsi ulkomaan myös kotimaan lakia. Yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, että selvityksellä tässä yhteydessä tarkoitetaan lähinnä professoreiden sivutoimisesti antamia oikeudellisia asiantuntijalausuntoja.

¹ Ks. tältä osin esim. <http://assembly.coe.int/main.asp?link=/documents/adoptedtext/ta10/eres1729.htm>

30.1.2013

Dnro 99/62/12

Ehdotettuun säännökseen sisältyisi myös mahdollisuus kuulla professorita lain sisällöstä pääkäsittelyssä. Heillä ei kuitenkaan olisi todistajan tai asiantuntijan asemaa eivätkä he ilmeisesti myöskään toimisi asianosaisten asiamiehinä tai avustajina, vaikka he palkkiota vastaan argumentoisivatkin asianosaisten puolesta ja heidän toimeksiannostaan. Tosiasiallinen ero oikeudenkäyntiavustajan esittämän oikeudellisen argumentaation ja muun tahon esittämän oikeudellisen argumentaation välillä on Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan vähäinen. Yhtä vähäinen ero on ehdotetussa 17 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun selvityksen ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 luvun 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun (kielletyn) kirjallisen lausuman välillä. Vaarana onkin jo nykyisin, että kirjelmäkieltoa tosiasiallisesti kierretään asiantuntijalausuntoja esittämällä.

Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan olisi avoimempaa rinnastaa professorin tai muun vastaavan tahon antama kirjallinen asiantuntijalausunto avustajan laatimaan oikeudenkäyntikirjelmään. Mikäli asianosainen katsoo etunsa vaativan, hän voi palkata kirjelmän laatineen tahon pääkäsittelyyn argumentoimaan puolestaan varsinaisen avustajan rinnalle. Nykyisin suuremmissa rikosasioissa on muutoinkin tavanomaista, että avustajana toimivan asianajajan rinnalla toimii avustava lakimies.

Jura novit curia -periaatteen ja tuomioistuimen arvovallan kannalta olisi arveluttavaa, jos kotimaisen lain sisällöstä ja oikeasta tulkinnasta voitaisiin esittää eräänlaista "asiantuntijatodistelua". Kysymys on ostetuista asiantuntijapalveluista, joita ei tulisi säädöstasollakaan korottaa erityiseen arvokategoriaan.

Nykyisin useimmat tuomarit ottavat vastaan asianosaisten tarjoaman oikeudellisen asiantuntijalausannon. Lausunnon sisältöä ei kuitenkaan yleensä nimenomaisesti käsitellä pääkäsittelyssä tai ratkaisun perusteissa. Tämä on luonnollista, koska kysymys ei ole todisteesta vaan asiakirjasta, johon asianosainen viittaa omana argumentaationaan. Nykytilanteessa ei voitane nähdä muuta ongelmaa kuin mahdollinen kirjelmäkiellon kiertäminen.

Vaikka asiantuntijalausuntojen esittäminen toimikunnan esittämällä tavalla kirjelmäkieltoa koskevana poikkeuksena sallittaisiin, lausuntojen antajia ei Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan tästä huolimatta tulisi oikeudenkäynnissä kuulla muussa ominaisuudessa kuin asianosaisten avustajana tai asiamiehenä.

Olennainen kysymys on, mikä erottaa "selvityksen siitä, miten lakia olisi asiassa sovellettava" vanhanaikaisesta oikeudenkäyntikirjelmästä. Ehdotetussa säännöksessä ei ole määritelty tai rajattu tahoja, joka olisi kelvollinen kyseisen "selvityksen" antamaan. Ilmeisesti sen voisivat laatia

30.1.2013

Dnro 99/62/12

asianosaisen käyttämä avustaja tai asianosainen itse. Periaatteessa kysymys voisi ehdotetun säännöksen puitteissa olla myös itseään valistuneena pitävän ulkopuolisen maallikon tai vaikkapa oikeusturvakysymyksiin erikoistuneen yhdistyksen laatimasta selvityksestä.

Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan asian jatkovalmistelussa tulisi huolellisesti pohtia, onko ehdotettu säännös lainkaan tarpeellinen. Joka tapauksessa sen soveltamisalaa tulisi täsmentää ja sen suhdetta kirjelmäkieltoon arvioida.

2.2 Selvitys kaksoisrangaistavuudesta

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 4 §:n 3 momentin on tarkoitus rikosasioissa linkittyä rikoslain 1 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kaksoisrangaistavuuden vaatimukseen ja kaksoisrangaistavuudesta esitettävään selvitykseen. Yhteys ei kuitenkaan riittävän selvästi ilmene virkkeestä: "Selvityksen puuttuminen ei kuitenkaan saa koitua rikosasian vastaajan vahingoksi." Siteerattu virke voitaisiin selvyiden vuoksi korvata virkkeellä: "Rikoslain 1 luvun 11 §:ssä tarkoitettua kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymistä koskevan selvityksen puuttuminen ei kuitenkaan saa koitua rikosasian vastaajan vahingoksi."

Vaadittavan kaksoisrangaistavuusselvityksen konkreettisuudesta on ajoittain ollut epäselvyyttä. Sen vuoksi asiaan olisi syytä kiinnittää huomiota vähintäänkin säännöksen perusteluissa.

Kaksoisrangaistavuusselvityksen osalta säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa voitaisiin tässä yhteydessä todeta, että syytteen hylkääminen tulisi kysymykseen lähinnä vain tilanteissa, joissa epäilty menettelyä koskevien ulkomaan rangaistussäännösten sisällöstä ei ole saatu tarvittavaa selvitystä. Rangaistukseen tuomitseminen ei sen sijaan edellyttäisi tekovaltiossa vallitsevan oikeuskäytännön selvittämistä. Periaatteellisista syistä johtuen kaksoisrangaistavuusselvityksiä laativat ulkolaiset hallintoviranomaiset eivät usein edes voi ennakoida jutun konkreettista lopputulosta oman maansa tuomioistuimessa. Tästä johtuen riittävänä voitaneen pitää ulkomaan lain sisällön eikä jutun kuvitelun lopputuloksen selvittämistä ulkomailla.

3 Oikeudenkäymiskaaren 17 luku 5 §

3.1 Tuomioistuinnotorisuuden poistaminen

Toimikunta on ehdottanut poistettavaksi nykyiseen lakiin sisältyvän maininnan siitä, ettei näytön esittäminen seikasta, jonka tuomioistuin viran puolesta tietää, ole tarpeen. Toimikunta on katsonut, että lausuma on sisällöltään epämääräinen. Lisäksi lausuman tarkoittamalla tuo-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

mioistuinnotorisuudella ei ole toimikunnan mielestä käytännössä mainittavaa merkitystä.

Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan tuomioistuinnotorisuus ei ole niin merkityksetön asia kuin toimikunta olettaa. Esimerkiksi huumausaine- ja sotilasrikosasioissa prosessi perustuu käytännössä suurelta osin tuomioistuinnotorisuuteen. Huumausaineiden tai sotilas-ympäristön tuntemus ei kuulu sellaiseen yleissivistykseen, jota varsinainen notorisuus tarkoittaa². Sotilasrikosasioissa tuomioistuinnotorisuuden olemassaolo on vieläpä varmistettu sotilasjäsenten kuulumisella kokoonpanoon.

Tuomioistuinnotorisuuden ansiosta esimerkiksi kokaiinin tai MDPV:n vaikutuksista ja vaarallisuudesta ei tarvitse esittää selvitystä eikä savukranaatin käsitteen sisältöä näyttää toteen sotilasrikosasioissa. Tietetyt tosiasiat voidaan ottaa käsittelyn lähtökohdiksi, vaikka ne eivät olisi-kaan yleisesti tunnettuja. Asialla on merkitystä myös rangaistuksen mitaamisessa. Tuomioistuin esimerkiksi tietää viran puolesta aiemmin tuomitsemansa sakkorangaistukset ja muut tuomiot, vaikka niitä ei näy rikosrekisterissä.

Myös uudentyyppisissä teknisiä tietoja edellyttävissä jutuissa tuomioistuinnotorisuudella voi olla keskeinen merkitys. Esimerkiksi tietoverkossa tapahtuneita rikoksia kuten lapsipornon levitystä koskevissa asioissa, ei välttämättä (toivottavasti) tulevaisuudessa ole tarpeen joka jutussa esittää laajaa selvitystä levityksen taustalla olevista teknisistä peruslähtökohdista. Toivottavaa on, että verkkoympäristöön liittyvät tekniset seikat pikkuhiljaa saavuttavat tuomioistuinnotorisuuden tason, vaikka ne eivät vielä tulisikaan yleisesti tunnetuiksi. Tuomareiden erikoistumisella tietynlaisiin asioihin tavoitellaan osaksi juuri tuomioistuinnotorisuuden hyödyntämistä.

Vaikka tuomioistuinnotorisuus useimmiten koskee riidattomia seikkoja, sillä on tästä huolimatta merkitystä erityisesti poissaolokäsittelyissä ja tilanteissa, jossa vastaajalla ei ole avustajaa tai hän ei esitä kannanottoja lainkaan. Tällöin ei voida kattavasti operoida riidattomien ja riitaiten seikkojen erottelulla vaan lähtökohdaksi on voitava ottaa tietyt, esimerkiksi huumausaineisiin liittyvät perustositiasiat silloinkin, kun ne eivät ole notorisia.

Maininta tuomioistuinnotorisuudesta tulisi Valtakunnansyyttäjänviraston käsityksen mukaan jättää lakiin ja perusteluja täydentää edellä todetuilla näkökohdilla.

2 Asiasta on jo pitkään käyty keskustelua arvovaltaisilla foorumeilla. Ks. esim. linkistä aukeavan esityksen kohta 11, toinen kappale: <http://www.kko.fi/30089.htm>

30.1.2013

Dnro 99/62/12

3.2 Riidattomat seikat ja tunnustus rikosprosessissa

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan näyttö ei ole tarpeen asianosaisen tunnustamasta seikasta asiassa, jossa sovinto on sallittu.

Saman pykälän 3 momentin mukaan tuomioistuin harkitsee, mikä vaikutus rikosasiassa annetulla tunnustuksella on todisteena.

Säännöksen perusteluissa tulisi antaa ohjetta säännöksen soveltamiseen ja siihen liittyen tuomioistuimen materiaaliseen prosessinjohtoon.

Rikosasiassa tuomioistuin arvioi tunnustuksen näyttöarvon vapaata todistusharkintaa noudattaen. Tunnustuksen näyttöarvo on hyvin vahva. Kirjallinen menettely rikosasioissa perustuu käytännössä vastaajan tunnustukseen. Tuomioistuin hylkää syytteen, jos vastaajan syyllisyydestä jää varteenotettavaa epäilyä. Syytteen hylkääminen siksi, että tunnustettua ja rikosoikeudenkäynnissä riidattomaksi todettua seikkaa ei pidettäisi näytettynä, olisi hyvin poikkeuksellista. Syytteen hylkääminen ottamatta asiaa oikeudenkäynnissä keskusteltavaksi, voisi olla myös yllättävää syyttäjälle, jonka tehtävänä on näytön esittäminen nimenomaan riitaisista seikoista, mutta jolla tarvittaessa olisi näyttöä myös riidattomiksi todetuista seikoista.

Haastehakemuksessa syyttäjä esittää todisteet ja sen, mitä hän kullakin todisteella aikoo näyttää toteen. Todistelun tarve johtuu lähtökohtaisesti siitä, että asia on joidenkin oikeustoiseikkojen osalta riidanalainen. Syyttäjillä on tapana kirjata todistelun alkuun riidattomat seikat, jotka vastaaja on esituttinnassa tunnustanut. Riidattomien seikkojen osalta todistelu voi olla tarpeeton. Mikäli rikosasian pääkäsittelyä edeltää valmistelutunti, riitaiset ja riidattomat seikat pyritään siinä erottamaan toisistaan aivan kuten siviiliprosessissakin.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 8 §:n 2 kohdan mukaan tuomioistuimen on evättävä näyttö, joka on tarpeeton. Todistelua ei tule sallia jo näytetystä seikasta. Saman luvun 7 §:ssä säädetään, että rikosasiassa tuomioistuin saa hankkia näyttöä vain, jos se todennäköisesti koituu vastaajan eduksi.

Pyrkimys rikosasioiden oikeudenkäynnin joutuisuuteen ja taloudellisuuteen vaatii, että turhaa todistelua ei esitetä. Asianmukaisen esitutkinnan toimittamisen jälkeen vastaajalla on oikeudenkäyntiavustajan avustuksella edellytykset arvioida ja päättää, mitkä seikat hän tunnustaa riidattomiksi. Asianmukaisesti annettu tunnustus tulee katsoa riittäväksi näytöksi tunnustetusta seikasta vakavassakin rikosasiassa, ellei erityisiä vastasyitä ole. Syyttäjän tulee voida luottaa siihen, ettei syytetä yllättäen hylätä tunnustettua seikkaa koskevan riittämättömän näy-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

tön vuoksi. Mikäli tuomioistuimen mielestä tunnus tunnustetusta seikasta ei riitä, sen tulee voida oikeudenkäynnissä ilmoittaa käsityksensä syyttäjälle ja asianosaisille. Tuomioistuin ei näin ilmoittaessaan hankkisi 17 luvun 7 §:ssä kielletyllä tavalla näyttöä. Ilmoitus olisi sopusoinnussa 8 §:n 2 kohdan säännöksestäkin ilmenevän tuomioistuimen materiaalsen prosessinjohtovelvollisuuden kanssa.

4 Tuomioistuimen aloitteesta hankittu näyttö (OK 17 luku 7 §)

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n mukaan "rikosasiassa tuomioistuin saa hankkia näyttöä vain, jos se todennäköisesti koituu vastaajan eduksi."

Kuten ehdotetun säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, sen arvioiminen, milloin todisteen hankkiminen koituu syytetyn eduksi on vaikeaa. Sama koskee asiantuntijalausuntojen hankkimista. Esimerkiksi korkein oikeus hankkii säännönmukaisesti omasta aloitteestaan asiantuntijalausuntoja uusia huumausaineita koskevissa asioissa selvittääkseen viran puolesta aineiden vaarallisuuden (esim. KKO 2005:56, 2009:53 ja 2011:108). Käytännössä lausunnot usein ratkaisevat sen, onko kysymys tavallisesta vai törkeästä huumausainerikoksesta sekä sen, mihin tutumpaan aineeseen uusi aine lähinnä rinnastuu. Ennakolta on mahdotonta tietää, koituuko lausuntojen sisältö syytetyn eduksi vai vahingoksi.

Vaarana on, että ehdotettu säännös tekee tuomioistumista entistä varovaisempia. Tuomioistumilta tulisi edellyttää rohkeutta omastakin aloitteestaan hankkia selvitystä esimerkiksi uusien huumausaineiden ominaisuuksista. Tällaisissa tapauksissa kysymys ainakin tosiasiallisesti on näytöstä, vaikka selvityksen hankkimiseen muodollisesti sovellettaisiin asiantuntijoiden kuulemista koskevia säännöksiä. Tämä lähtökohta olisi syytä todeta säännösten perusteluissa.

Perusteluissa olisi myös syytä todeta, ettei ehdotettu säännös voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa tuomioistuin istunnon alussa tarkastaa vastaajan tulo- tai rikosrekisteritiedot. Vastaajan ilmoittama selvitys kasvaneista tuloistaan tai uusista tuomioista saattaa nimittäin koitua hänen vahingokseen. Muutoinkin perusteluissa voitaisiin korostaa sitä, ettei tarkoitus ole rajoittaa tuomioistuimen kyselyoikeutta. Tuomarin on voitava tiedustella tapahtumainkulkuun liittyvää epäselväksi jäänyttä seikkaa riippumatta siitä, millä todennäköisyydellä vastaus on syytetyn kannalta myönteinen.

Mikäli tuomioistuin uskaltautuu omasta aloitteestaan hankkimaan selvitystä ja osoittautuukin, että selvitys koituu syytetyn vahingoksi, on syytä varautua hyödyntämiskiellovääteisiin. Ollaan hankalassa tilanteessa, jos tuomioistuin joutuu väitettä käsitellessään arvioimaan omaa menet-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

telyään oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta. Esteettömyysvaatimukseen ei tällöin välttämättä täyty. Voidaan myös kysyä, voiko tuomari ennakkokäsityksistä vapaana alun alkaenkaan arvioida todistetta, jonka olettaa olevan syytetylle edullinen, mutta joka objektiivisesti arvioiden ei sitä ehkä olekaan. Kykeneekö tuomari hyväksymään sen, että hänen alkuperäinen arvionsa todisteen merkityksestä olikin syytetyn kannalta vahingollisen väärä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto ehdottaa, että oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n loppu kuuluisi seuraavasti:

"Rikosasiassa tuomioistuin saa hankkia näyttöä ja asiantuntijaselvitystä, jos se ei todennäköisesti koidu syytetyn vahingoksi. Tuomioistuin saa kuitenkin hyödyntää myös sellaisen näytön ja muun selvityksen, joka vastoin perusteltua ennakoarvioita koituu syytetyn vahingoksi."

5 Käräjäoikeuden tallenteiden käyttäminen hovioikeudessa (OK 17 luku 24 §:n 2 mom 3 k)

Ehdotettu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n 2 momentin 3 kohta voisi tulla sovellettavaksi hovioikeudessa. Säännöksessä tai sen perusteluissa ei kuitenkaan ole otettu kantaa siihen, voiko tallenteen käyttäminen johtaa myös siihen, että käräjäoikeuden tuomion lopputulos todistelun uudelleen arvioinnin johdosta muuttuu.

Voimassa olevassa oikeudenkäymiskaaren 26 luku 24 a §:ssä on jo säännös mahdollisuudesta esittää käräjäoikeuden tallenne hovioikeudessa. Lain esitöissä (HE 83/2001) kuitenkin lähdetään siitä, että mahdollisuus käräjäoikeuden tallenteen esittämiseen koskisi ainoastaan muuta kuin niin sanottua uskottavuustodistelua. Nykyisen hovioikeusmenettelyn keskeinen periaate on, että jos asian ratkaiseminen hovioikeudessa riippuu käräjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun uskottavuudesta, tuo todistelu on tarpeellisilta osiltaan otettava vastaan uudelleen hovioikeuden pääkäsittelyssä. Esitöiden mukaan tallenteiden merkitystä arvioitaessa onkin sen vuoksi noudatettava niin sanottua luottamussääntöä, jonka mukaan käräjäoikeuden ratkaisua ei tallenteiden kuulemisen perusteella yleensä saa muuttaa.

Mikäli toimikunnan ehdotuksella on tarkoitus muuttaa edellä todettua lähtökohtaa, tulisi tämän ilmetä säännöksestä tai ainakin sen perusteista.

Tallenteiden käytön sallittavuuteen yleisellä tasolla on otettu kantaa tämän lausunnon jaksossa "Yleisiä näkökohtia".

30.1.2013

Dnro 99/62/12

6 Lähisukulaisen oikeus kieltäytyä todistamasta ja esitutkintakertomuksen hyödyntäminen (OK 17 luku 17, 18 ja 48 §)

Ehdotetuissa 17 §:n 1 momentissa ja 18 §:ssä on ilmaistu tärkeitä periaatteita läheisen oikeudesta kieltäytyä todistamasta.

Nämä säännökset eivät kuitenkaan koske suurinta osaa niistä rikosasioista, joissa läheinen on asianomistajana. Ne väistyisivät lähes kaikissa läheiseen kohdistuneissa rikoksissa. Ehdotetun 17 §:n 3 momentin mukaan säännökset eivät koske virallisen syytteen alaisia rikoksia, joissa asianomistajalla ei ole vaatimuksia tai hän on alle 15-vuotias. Asianomistajarikokset, joissa asianomistaja ei vaadi läheisensä tuomitsemista rangaistukseen, eivät tule tuomioistuimen käsiteltäviksi, joten niitä ei ole syytä tarkemmin säännellä.

Ehdotetun 17 §:n 3 momentin säännöksen sanamuodon mukaan läheisen vaitiolo-oikeutta koskevat säännökset näyttäisivät koskevan virallisen syytteen alaisia rikoksia, joissa asianomistajalla on vaatimuksia. Säännösten sanamuodon perusteella vaitiolo-oikeus näyttäisi olevan esimerkiksi syytetyn läheisellä asianomistajalla, joka ilmoittaa vaativan sa syytetyltä vähäistä vahingonkorvausta, vaikkapa lääkekustannuksista, jos syytetyn todetaan syyllistyneen asiassa rikokseen. Tällaisilla vähäisillä tai jopa näennäisillä vaatimuksilla näyttäisi olevan mahdollista vaikuttaa siihen, onko asianomistajalla vaitiolo-oikeus vai ei.

Esityksen mukaan todistajana kuultavan asianomistajan ja asianomistajana todistelutarkoituksessa kuultavan asianomistajan esitutkinnassa antamaa kertomusta saataisiin hyödyntää näyttönä oikeudenkäynnissä.

Asianomistajan tiedoilla on tärkeä merkitys rikoksen selvittämisessä oikeudenkäynnissä. Rikosprosessissa tulee olla selvää, minkälaista asianomistajan selvitystä voidaan käyttää näyttönä hänen läheistään vastaan. Ehdotuksen mukaan se määritellään vaitiolo-oikeutta koskevasta pääsäännöstä tehtävällä poikkeussäännöksellä, joka koskee lähes kaikkia tapauksia, joissa läheinen on asianomistajana. Asian tärkeyden vuoksi tulisi tämä syytetyn läheisen asianomistajan vaitiolo-oikeus rikosasioissa todistajana tai todistelutarkoituksessa kuultavana asianomistajana esittää selkeästi erillisenä säännöksenä. Olisi toivottavaa, että säännöksessä selkeästi esitettäisiin, missä tilanteissa tällaisen asianomistajan esitutkinnassa antama kuulustelukertomus saadaan oikeudenkäynnissä hyödyntää näyttönä, jos asianomistajana tai todistajana kuultava asianomistaja kieltäytyy todistamasta oikeudenkäynnissä.

Selvyyden vuoksi perusteluissa voisi olla syytä ottaa kantaa myös eräaseen erikoistapaukseen: syytetyn epäillään syyllistyneen läheiseen ja kolmanteen henkilöön kohdistuneisiin rikoksiin samassa yhteydessä. Onko asianomistajana olevalla läheisellä vaitiolo-oikeus häneen kohdis-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

tuneen rikoksen osalta, jos siitä kertominen tosiasiaassa selvittäisi myös kolmanteen henkilöön kohdistunutta rikosta?

7 Itsekriminointisuoja ja hyödyntämiskiellosta (OK 17 luku 25 § 3 mom ja 18 §)

Ehdotetun oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:n itsekriminointisuoja koskevan säännöksen mukaan jokaisella on oikeus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi hänet tai hänen läheisensä syytteen vaaraan tai myötävaikuttaisi syyllisyyden selvittämiseen.

Ehdotetussa 17 luvun 25 §:n 3 momentissa säädetään todisteen hyödyntämiskiellosta sellaisissa tapauksissa, joissa muussa viranomaismenettelyssä annetun lausuman tai todisteen hyödyntäminen rikosoikeudenkäynnissä loukkaisi itsekriminointisuoja.

Säännöksen perusteluissa on viitattu ulosottokaaren 3 luvun 73 §:n 1 momentin 2 kohdan säännökseen. Sen mukaan ulosottomies ei saa luovuttaa tietoa, joka on olennaisin osin saatu velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6–8 kohdassa tarkoitettusta seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet siinä menettelyssä syytteen vaaraan.

Säännöksen valmisteluasiakirjoihin sisältyvässä hallituksen esityksessä HE 216/2001 s. 169 oli annettu tulkintaohjetta säännöksen soveltamiseen.

Ulosottokaaren mukaan tällaisia tietoja ei saisi lainkaan antaa syyttäjälle eikä tuomioistuimelle.

Nyt ehdotetussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 25 §:n 3 momentissa on tarkoitus säätää hyödyntämiskiellosta esimerkiksi ulosottokaaren 3 luvun 73 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen ja myös muussa viranomaismenettelyssä annettujen tietojen osalta. Joissakin tapauksissa ulosottokaarella tarkoitettuja tietoja lienee mahdollista arvioida osin myös ehdotetun 2 momentin nojalla.

Itsekriminointisuojan sisältö ja ulottuvuus ovat täsmentyneet Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön perusteella. On mahdollista, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulevat ratkaisut laajentavat itsekriminointisuojan ja hyödyntämiskiellon ulottuvuutta vielä nykyisestäänkin. Siksi on pulmallista laatia sellainen hyödyntämiskiello koskeva säännös, joka on riittävän tarkkarajainen, mutta joka ei kuitenkaan olisi ristiriidassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulevien ratkaisujen kanssa, jos ratkaisut laajentavat hyödyntämiskiellon ulottuvuutta.

30.1.2013

Dnro 99/62/12

Ehdotettu 25 §:n 3 momentin säännös on tulkinnanvarainen. Säännöksen mukaan tietoa ei saa hyödyntää todisteena sellaisessa rikosasiassa, jossa henkilö oli rikoksesta epäiltynä todisteen antamis- tai luovuttamishetkellä tai joka oli muuten tällöin vireillä. Säännöksen perusteella rikosasiassa epäiltyä vastaan saadaan joissakin tapauksissa käyttää näyttönä sellaisia seikkoja, jotka hänet on pakolla velvoitettu antamaan viranomaismenettelyssä. Säännöksen perusteella on hankala tulkita, minkälaisissa rikosasioissa tietoa saa hyödyntää ja minkälaisissa ei saa hyödyntää ja mihin tämä rajanveto perustuu. Tämän selvittäminen ainakin säännöksen perusteluissa olisi tarpeen.

Ilmeisesti lainkohdan tarkoittamassa rajanvedossa saattaisi olla kysymys käytännössäkin esillä olleesta tilanteesta, jossa henkilöä epäillään esitutkinnassa velallisen epärehellisyydestä ja samanaikaisesti hänet veloitetaan antamaan ulosottoselvitys ulosottomenettelyssä. Rikos-epäilyssä on siis kysymys siitä, että henkilön epäillään siirtäneen omaisuutta pois varallisuuspiiristään. Ulosottomenettelyssä henkilö on puolestaan velvollinen ilmoittamaan kaiken varallisuuspiirissään olevan omaisuuden. Mikäli omaisuutta ei ole siirretty ja henkilö jättää tahallaan ilmoitusvelvollisuutensa ulosottomenettelyssä täyttämättä, hän syyllistyy lähtökohtaisesti velallisen petokseen. Mikäli omaisuus on siirretty, kysymys ei ole velallisen petoksesta vaan velallisen epärehellisyydestä.

Edellä kuvatussa tilanteessa sekä esitutkinta- että ulosottoviranomaisen saattavat tosiasiallisesti olla saman kadonneen omaisuuden jäljillä. Rikosepäily perustuu siihen, että velallisen epäillään luovuttaneen omaisuutta pois varallisuuspiiristään. Ulosottoviranomainen puolestaan toivoo, että velallinen yhä omistaa omaisuuden ja ilmoittaa sen ulosottoselvityksessä omanaan sekä paljastaa sen olinpaikan.

Jos velallinen edellä kuvatussa tilanteessa ulosottomenettelyssä antaa tietoja tai esittää asiakirjaselvitystä esimerkiksi monimutkaisista trust-järjestelyistä, joilla kysymyksessä oleva omaisuus on (velallisen ilmoituksen mukaan) jo kauan sitten siirretty tahoille, joiden kanssa hänellä ei ole mitään tekemistä, on syyttäjäviranomaisilla kaksi vaihtoehtoista lähestymistapaa:

a) Luovutuksia pidetään todellisina, jolloin kysymys lähtökohtaisesti on velallisen epärehellisyydestä. Tässä tapauksessa ulosottomenettelyssä annettuja selvityksiä ei ehdotetun säännöksen mukaan voida käyttää todisteina velallisen epärehellisyyttä koskevassa rikosasiassa.

b) Toinen vaihtoehto on lähteä siitä, että kysymys on valeluovutuksista, jolloin epäilty on ulosottomenettelyssä antamallaan väärällä ilmoituksellaan saattanut syyllistyä velallisen petokseen. Tällöin ulosottomenette-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

lyyn toimitettua selvitystä voitaisiin ehdotetun säännöksen mukaan käyttää todisteena velallisen petosta koskevassa rikosprosessissa.

Vaikuttaa siltä, että ehdotettu säännös olisi edellä kerrottuun tilanteeseen sovellettuna sisällöltään suppeampi kuin esimerkiksi ratkaisusta KKO 2011:46 ilmenevä oikeusohje. Mainitussa ratkaisussa on kohdassa 8 todettu seuraavaa:

"Oikeutta pysyä vaiti on arvioitava syytetyn näkökulmasta ja niiden tietojen perusteella, joita hänellä on silloin, kun häneltä pakon tai rangaistuksen uhalla vaaditaan tietoja. Syytetyllä ei ole velvollisuutta antaa sellaisia tietoja, joiden hän on perustellusti voinut arvioida vaarantavan tai heikentävän omia puolustusmahdollisuuksiaan. Samasta lähtökohdasta on arvioitava myös sitä, miten läheisesti tiedot liittyvät siihen rikokseen, josta häntä samaan aikaan epäillään. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan riittävää tässä suhteessa on jo se, ettei tietoja vaadittaessa ole voitu sulkea pois sitä mahdollisuutta, että tiedot saattavat olla merkityksellisiä rikosasiassa."

Korkeimman oikeuden linjauksen mukaan vireillä oleva velallisen epärehellisyyttä koskeva prosessi siis ilmeisesti "pelastaisi" edellä mainitun esimerkkihenkilön myös velallisen petosta koskevalta syytteeltä, vaikka ehdotettu säännös ei sitä sanamuotonsa mukaan tekisi. Sen sijaan henkilö, johon ei vielä ulosottoselvityksen ajankohtana kohdistuisi rikosepäilyjä, joutuisi vastaavassa tilanteessa syytteeseen velallisen petoksesta.

Perusteluissa olisi siis määriteltävä vireillä olevan "rikosasian" käsite. Talousrikoksissa on tyypillistä, että esitutinnan käynnistyessä rikosnimikkeenä on pelkästään kirjanpitorikos, mutta tutinnan edetessä paljastuu esimerkiksi velallisen rikoksia ja verorikoksia. Kysymys ei tällöin välttämättä enää ole samasta historiallisesta tapahtumainkulusta, joka käynnisti esitutinnan. Esimerkiksi oikeusvoimapiirillä operoiminen rikosasian käsitteen määrittelyssä ei silloin ratkaise soveltamisongelmaa. Perusteluissa tulisikin antaa esimerkkejä siitä, kuinka laajasti käsitettä "rikosasia" voidaan tässä yhteydessä arvioida.

Ehdotetusta säännöksestä voi saada sen käsityksen, että hyödyntämiskielto koskee kaikkea asiakirjasta tai esineestä saatua tietoa, kun henkilö on viranomaisuhan johdosta luovuttanut asiakirjan tai esineen viranomaismenettelyn tarkoituksen toteuttamiseksi. Säännöstä tulisi selventää niin, että hyödyntämiskielto koskee vain niitä tietoja, joiden antamiseen uhka on velvoittanut. Hyödyntämiskielto ei tulisi koskea kaikkea lausumassa ja asiakirjassa esitettyä tietoa, vaan vain sitä tietoa, joka on annettu viranomaisen uhan johdosta.

30.1.2013

Dnro 99/62/12

Säännöksen soveltamiselle olisi eduksi, jos säännöksen perusteluissa avoimesti esitettäisiin, kuinka viranomaisen on mahdollista kohdentaa säännöksessä tarkoitettu uhka vain osaan sille annettavista tiedoista niin, ettei hyödyntämiskielto koske tietoja laajemmin kuin on välttämätöntä.

Mikäli kirjanpitorikoksesta epäiltynä oleva samanaikaisesti vireillä olevassa ulosottoselvityksessä antaa ulosottomiehelle kirjallista materiaalia, josta ilmenee esimerkiksi verorikoksia, saa hän menettelyllään hankituksi materiaalille hyödyntämiskiellon, jos rikosasian käsite ymmärretään laajasti. Näin laaja tulkinta tuskin lienee ollut toimikunnan tarkoitus. Asiaa on perusteluissa selvennettävä.

Ehdotetun säännöksen soveltamisessa saattaa aiheutua ongelmia esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkomaille viranomaisten tavoittamattomiin muuttanut velkainen henkilö on rikosprosessissa epäiltynä kavalluksesta. Omaisuuden lisääntymien ja makea elämä herättävät verottajan ja velkojen mielenkiinnon. Tästä seuraa "muuta viranomaismenettelyjä" ja oikeusapupyyntöjä. Henkilö pysyy yhä ulkomailla, mutta antaa verotukseen, siviilivelkomuksiin ja kenties rahanpesuepäilyhinkin liittyvissä asioissa tietoja ja asiakirjoja, joiden voidaan väittää koskevan suoraan tai välillisesti varoja, jotka hänen epäillään kavaltaneen. Epäilyn pakolusta johtuen kysymys saattaa olla 10-15 vuoden prosessikokonaisuudesta, joka käsittää tuhansien sivujen päällekkäisiä ja ristikkäisiä asiakirjavihkoja sekä kavallusta koskevan rikosprosessin lisäksi monenlaisia muita viranomaismenettelyjä. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan sen määrittelemistä, milloin rikosasialla ja eri viranomaismenettelyihin (kotimaisiin ja ulkolaisiin) liittyvillä selvityksillä voi olla sellainen yhteys, joka laukaisee hyödyntämiskiellon. Ei voine olla tarkoitus, että rinnakkaisprosessien asiakirjavihkot tällaisessa tapauksessa automaattisesti ja kokonaisuudessaan joutuvat hyödyntämiskieltoon.

8 Asiantuntijalausunnossa mainittavat tiedot (OK 17 luku 34 §)

Yllä mainitun lainkohdan perusteluihin on otettu lausuma siitä, että viranomaisen antamassa lausunnossa on ilmoitettava, keneltä luonnolliselta henkilöltä saadaan asiasta tarkempia tietoja. Kyselyoikeuden toteutumisen kannalta onkin epäilemättä tärkeää, että asianosainen löytää helposti henkilön, jota tarvittaessa voidaan kuulla oikeudessa.

On kuitenkin huomattava, että erilaisten laboratoriolausuntojen laatiminen on nykyisin prosessoitu niin, ettei laboratoriotutkimuksesta tai sen perusteella annetun lausunnon sisällöstä vastaa tietty yksittäinen henkilö vaan suurempi organisaatio. Tällöin riittävänä täytyy pitää sitä, että lausunnossa ilmoitetaan esimerkiksi kysymyksessä olevan tutkimus-

30.1.2013

Dnro 99/62/12

alueen päivystäjän yhteyshenkilöt mainitsematta välttämättä kaikkia tässä tehtävässä mainittuja henkilöjä nimeltä.

9 Muutoksenhaku (OK 17 luku 68 §)

Ehdotetussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 68 §:ssä tai sen perusteissa ei ole otettu kantaa siihen, haetaanko hovioikeuden antamaan todistelua koskevaan ratkaisuun muutosta valituslupaa pyytämättä.

Korkein oikeus on oikeuskäytännössään katsonut, että hovioikeudessa valitusteitse saatetun asian yhteydessä sivukysymyksissä ensimmäisenä oikeusasteena tehtyihin ratkaisuihin haetaan muutosta valituslupaa pyytämällä. Tällaisia ovat muun muassa ulosottomenettelyn väliaikaista keskeyttämistä velkajärjestelyssä (KKO 1999:106), oikeudenkäyntiasiamiehen korvausvastuuta (KKO 2001:55) ja esiintymiskieltoa (KKO 2006:27) sekä hovioikeudessa käsiteltävänä olevaan rikokseen liittyvää vakuustakavarikkoa koskevaa hakemusta (KKO 2002:22) koskevat ratkaisut. Toisaalta Korkein oikeus on kuitenkin katsonut, että hovioikeuden oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 7 §:n nojalla tuomitsemaa järjestysrangaistusta koskien muutosta sai hakea Korkeimmalta oikeudelta valituslupaa pyytämättä (KKO 2003:69).

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että pykälässä nimenomaan mainittaisiin, että siinä tarkoitettuihin hovioikeuden ratkaisuihin haetaan muutosta valituslupaa pyytämällä. Muussa tapauksessa tarvitaan taas uusi aihepiiriä koskeva prejudikaatti.

10 Kirjallisten todisteiden erottelu (ROL 5 luku 4 §)

Valtakunnansyyttäjänvirasto viittaa tältä osin valtiosyyttäjä Mika Illmanin eriävässä mielipiteessä esitettyihin näkökohtiin.

Kirjallisten todisteiden erottelamisella esimerkiksi erillisiin kansioihin voi käytännössä olla merkitystä lähinnä isoissa jutuissa. Näissä jutuissa kuitenkin jo nykyisin toimitaan pääsääntöisesti sähköisessä muodossa (pdf) olevan esitutkimusmateriaalin pohjalta. Tällöin on riittävää, että kirjallisten todisteiden osalta haastehakemuksessa mainitaan esitutkimuspöytäkirjan sivunumerot. Sivunumeron perusteella tuomioistuimien ja asianosaisten saavat välittömästi esille oikean asiakirjan. Todisteiden järjestämistä koskevan sääntelyn perustaminen edes ajatuksellisesti kansioihin tai paperikopioihin ei vastaa nykypäivän tilannetta. Muutoinkin ehdotettu säännös on kasuistisuudessaan tarpeeton.

11 Anonyymiä todistelua koskevat edellytykset (ROL 5 luku 11 a §)

Valtakunnansyyttäjänvirasto viittaa tältä osin valtiosyyttäjä Mika Illmanin eriävässä mielipiteessä esitettyihin näkökohtiin.

30.1.2013

Dnro 99/62/12

12 Muut lausumat mietinnöstä

Muilta osin Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole mietinnön johdosta huomautettavaa tai lausuttavaa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistaminen on tarpeen ja asian valmistelua tulisi jatkaa toimikunnan mietinnön pohjalta.

Valtakunnansyyttäjä

Matti Nissinen

Valtionsyyttäjät

Jarmo Hirvonen

Jorma Äijälä